

ТЕМА 6: ОБЛІК ВИТРАТ І ОБЧИСЛЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ (4 год.)

1. Облік витрат виробництва
2. Обчислення собівартості продукції тваринництва
3. Обчислення собівартості продукції рослинництва

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” від 19.01.2000 р. за № 27/4248.
2. Методичні рекомендації з планування обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджено наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001р. №132.
3. Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів журнально - ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств: Наказ Міністерства аграрної політики України від 4.06.2009 р. № 390.

4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.99 р. №291.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 “Звіт про фінансові результати” від 21.06.1999 р. за № 397/3690.
6. Маренич Т. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. - № 12. – С. 19-25.
7. Сарана Н. Організація обліку витрат і виходу продукції тваринництва в сільськогосподарських підприємствах // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2006. - №12. – С. 2-4.
8. Сук Л., Сук П. Склад і класифікація витрат на підприємствах // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2007. - №20. – С. 46-49.

Рис. 1. Види діяльності підприємства

Таблиця 1

Визначення видів діяльності відповідно до П(С)БО 4 “Звіт про рух грошових коштів”

Вид діяльності	Визначення
<i>Інвестиційна</i>	придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів
<i>Фінансова</i>	діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства
<i>Операційна</i>	основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю

Рис. 2. Склад операційної діяльності

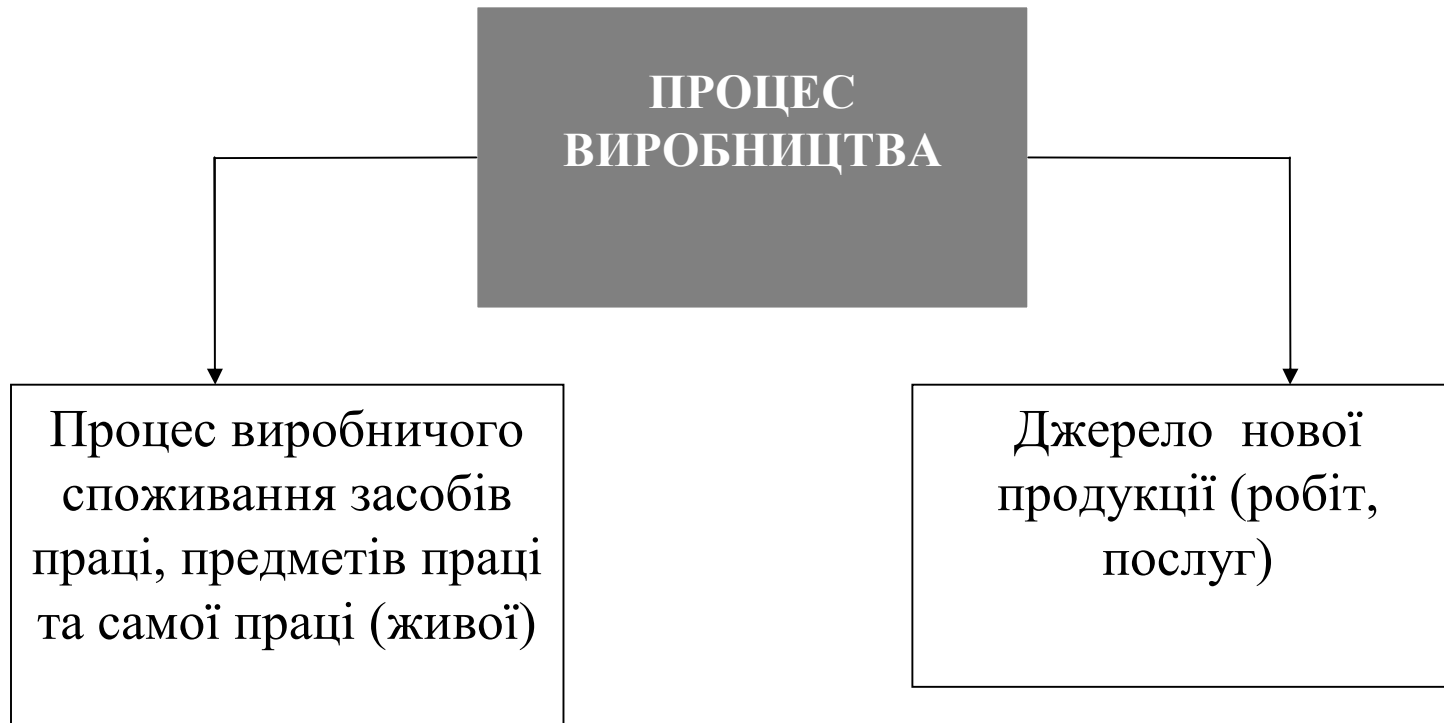

Рис. 3. Суть процесу виробництва

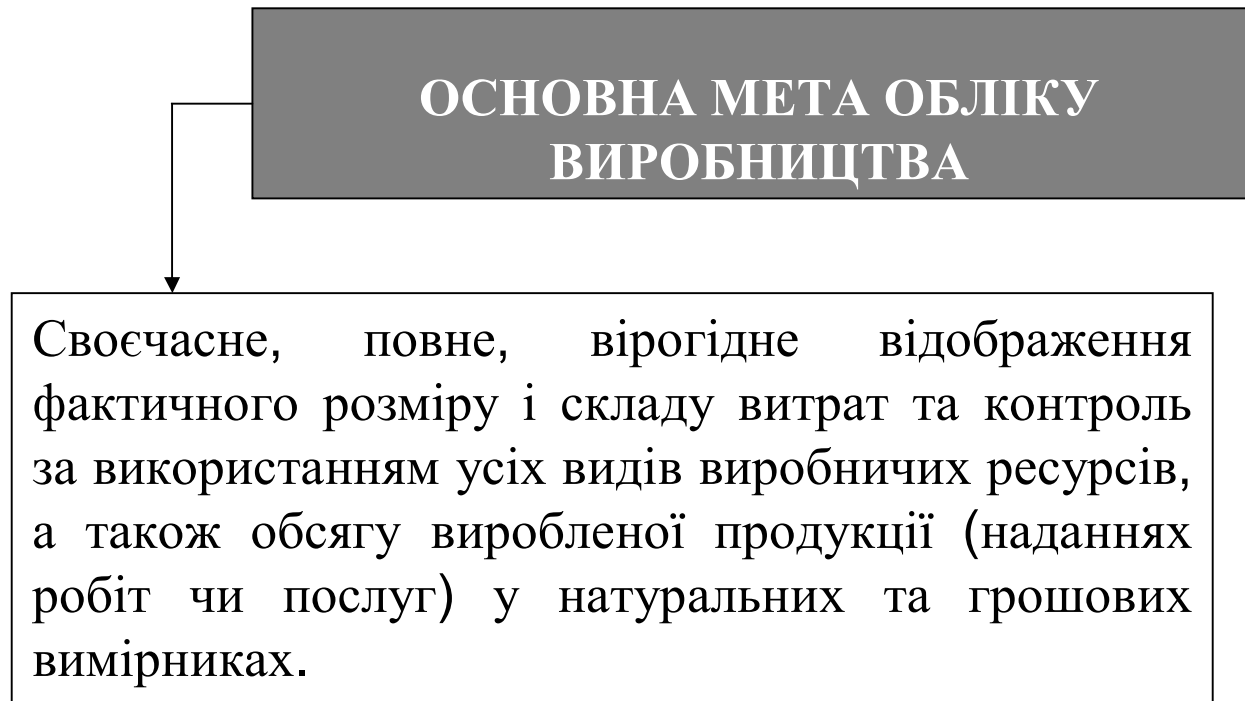

Рис. 4. Основна мета обліку виробництва

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА

1. визначення складу та розмежування виробничих витрат за їх економічним змістом, місцем прикладення (центрами відповідальності), елементами, статтями обліку, суміжними періодами та іншими ознаками, передбаченими відповідними стандартами фінансового та управлінського обліку;

2. своєчасне та повне відображення виготовленої продукції, наданих робіт чи послуг за їх кількістю та якістю в розрізі окремих об'єктів обліку, центрів відповідальності та суміжних періодів;

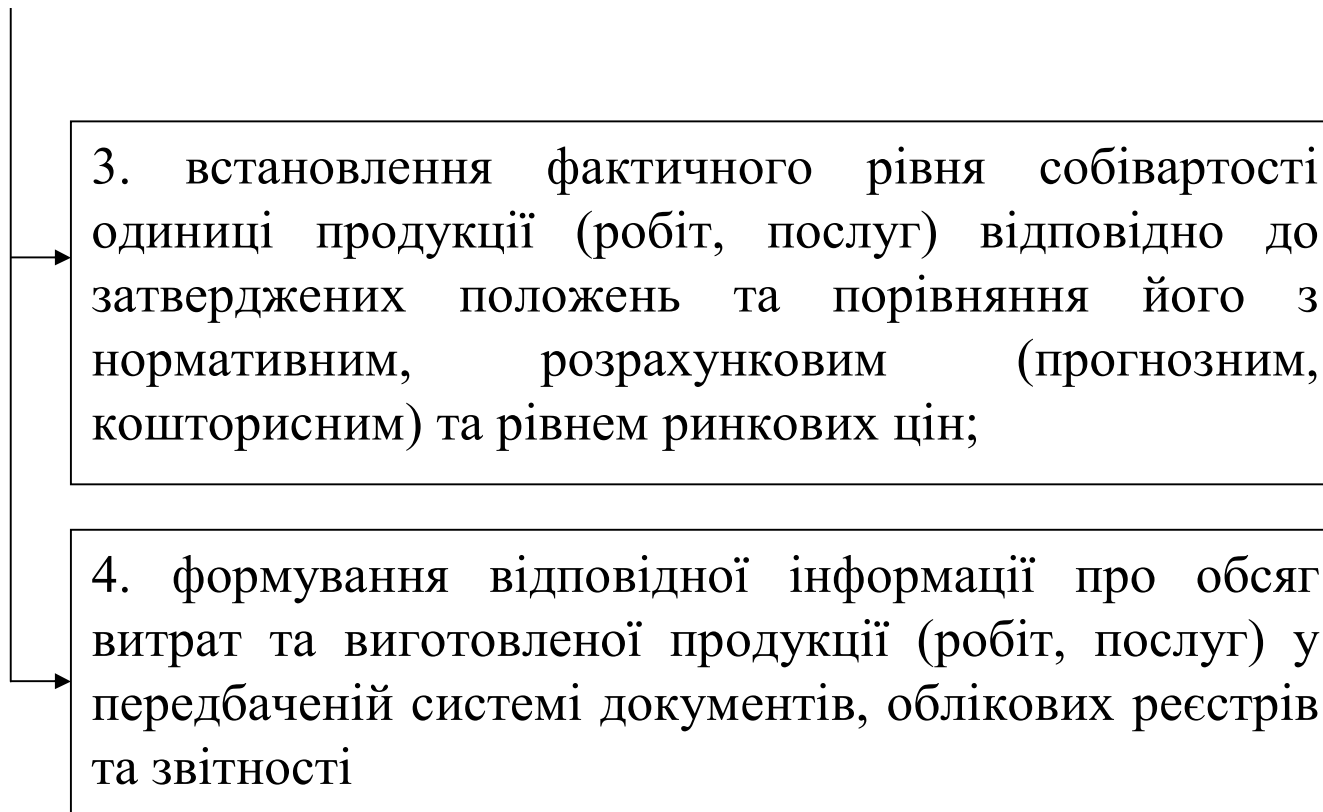

Рис. 5. Основні завдання обліку виробництва

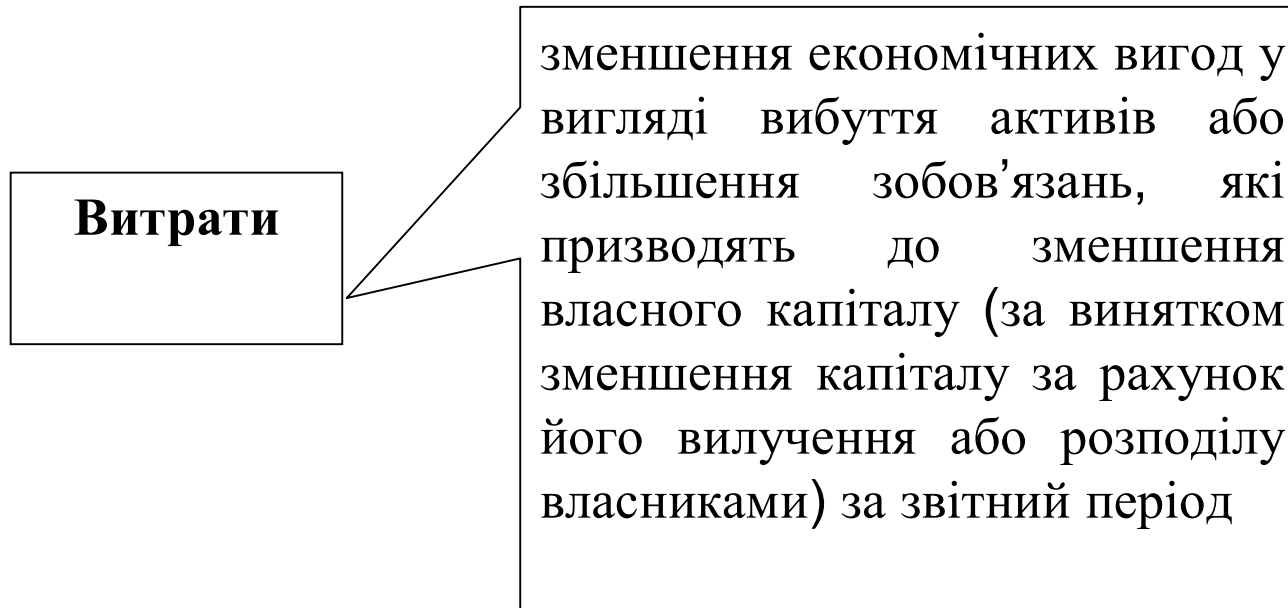

Рис. 6. Визначення витрат відповідно до П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”

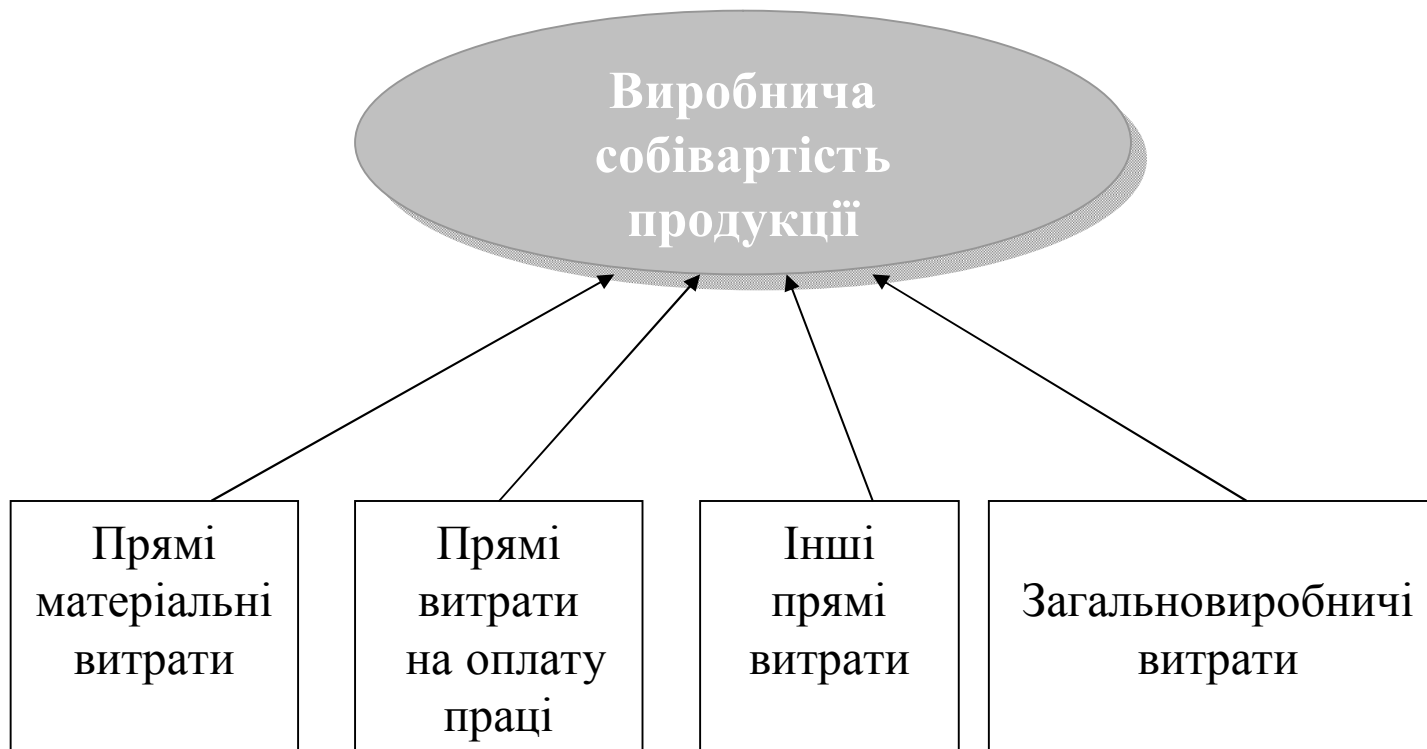

Рис. 7.Формування виробничої собівартості продукції

Рис. 8. Формування собівартості реалізованої продукції

Таблиця 2

Класифікація витрат підприємства

№ з/п	Ознаки класифікації	Види витрат
1	За періодичністю виникнення	Одноразові Поточні
2	За центрами відповідальності (за місцями виникнення)	Витрати виробництва, цеху, дільниці, технологічного переділу
3	За єдністю (однорідністю) витрат	Одноелементні Комплексні
4	За доцільністю витрат	Продуктивні Непродуктивні
5	За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат	Змінні Постійні
6	За способом перенесення вартості на продукцію	Прямі Непрямі
7	За визначенням відношення до собівартості продукції	Витрати на продукцію Витрати періоду
8	За роллю в процесі виробництва	Виробничі Позавиробничі (комерційні)
9	За видами витрат	Витрати за економічними елементами Витрати за статтями калькуляції

Рис. 9. Класифікація витрат за принципом "Різні витрати для різних цілей"

Рис. 10. Структура витрат операційної діяльності

Рис. 11. Групування витрат за економічними елементами

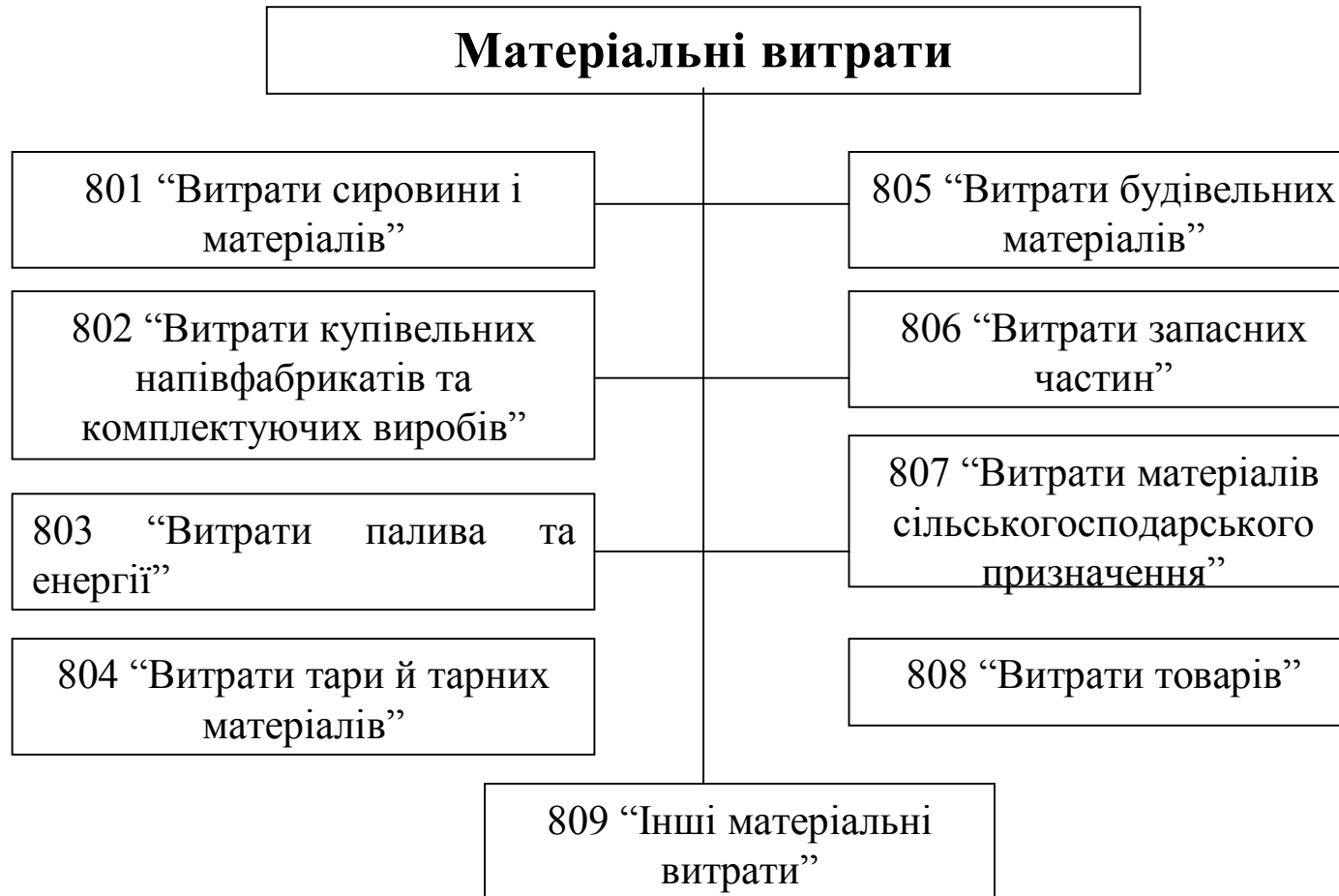

Рис. 12. Формування матеріальних витрат підприємства

Рис.13. Формування витрат підприємства на оплату праці

Рис. 14. Формування амортизація необоротних матеріальних і нематеріальних активів

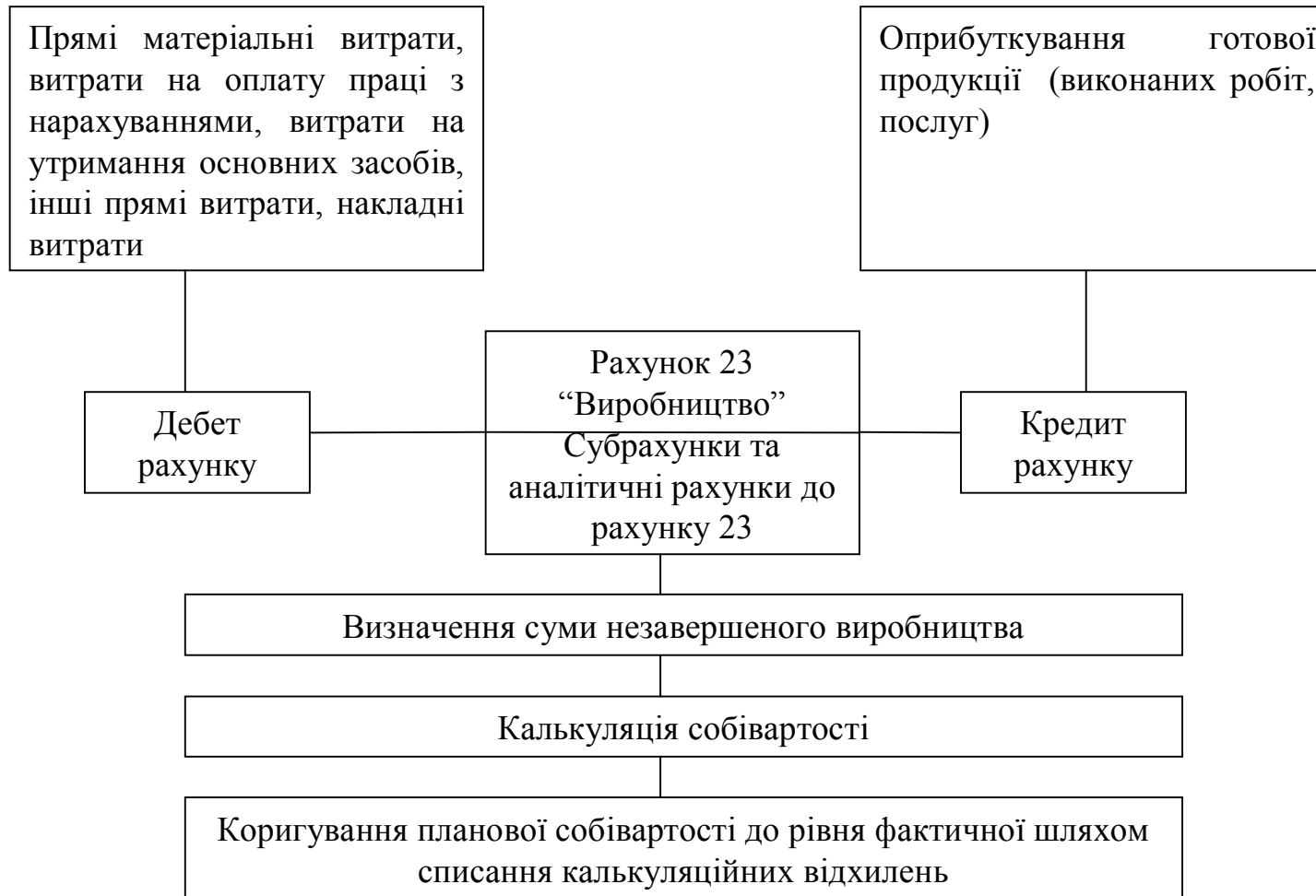

Рис. 15. Схема організації обліку витрат на рахунку 23 "Виробництво"

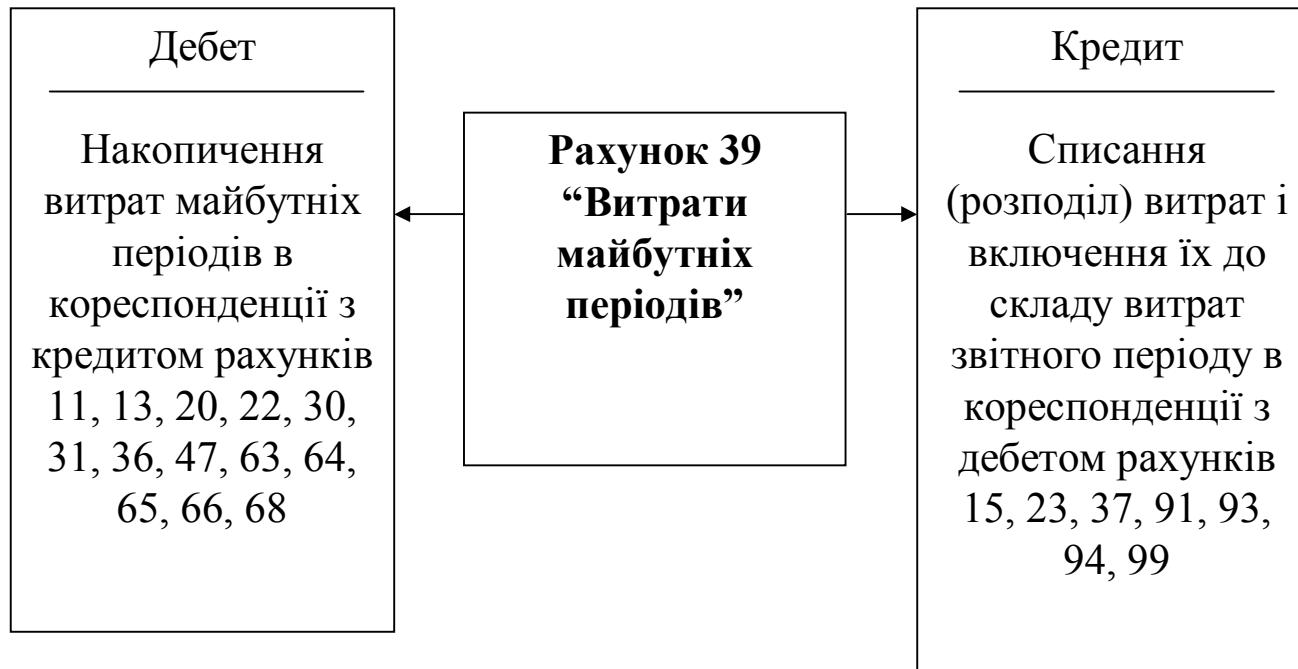

Рис.16. Відображення витрат майбутніх періодів на рахунку 39

Таблиця 3.

Бухгалтерські записи з відображенням адміністративних витрат з одночасним використанням рахунків класу 8 та класу 9.

№ оп.	Зміст господарських операцій	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
Адміністративні витрати				
1	Списано матеріали на ремонт адміністративного приміщення	80	20	3260
		92	80	3260
2	Нараховано заробітну плату персоналу адміністрації	81	66	1700
		92	81	1700
3	Проведено відрахування на соціальні заходи від заробітної плати	82	65	615
		92	82	615
4	Нараховано амортизацію обладнання для офісу	83	13	140
		92	83	140

Рис. 17. Схема аналітичного обліку витрат на рахунку 23 "Виробництво"

Таблиця 4

Структура рахунку 23 “Виробництво”

Синтетичний рахунок	Субрахунки I порядку	Субрахунки II порядку	
23 “Виробництво”	231 “Рослинництво”		
	232 “Тваринництво”		
	233 “Промислові виробництва”		
	234 “Допоміжні виробництва”	2341 “Ремонтна майстерня”	
		2342 “вантажний автотранспорт”	
		2343 “Транспортні роботи тракторів”	
		2344 “Гужеий транспорт”	
		2345 “Енергетичні виробництва”	
		2346 “Теплоенергія”	
		2347 “Водостачання”	
		2348 “Газофікація”	
2349 “Інші виробництва”			
235 “Витрати з утримання та експлуатації необоротних активів”			
236 “Інші витрати основного виробництва”			

Таблиця 5

Перелік статей витрат в сільському господарстві

Статті витрат	У рослинни цтві	У тваринни цтві	У допоміжних виробництвах	У підсобних промислових виробництвах
Витрати на оплату праці	+	+	+	+
Насіння та садивний матеріал	+	-	-	-
Паливо та мастильні матеріали	+	+	+	+
Засоби захисту рослин та тварин	+	+	-	-
Корми	-	+	+	-
Сировина та матеріали (без зворотних відходів)	-	-	+	+
Роботи та послуги	+	+	+	+
Витрати на утримання основних засобів	+	+	+	+
Інші витрати	+	+	+	+
Непродуктивні витрати (в обліку)	+	+	+	+
Загальновиробничі витрати	+	+	+	+

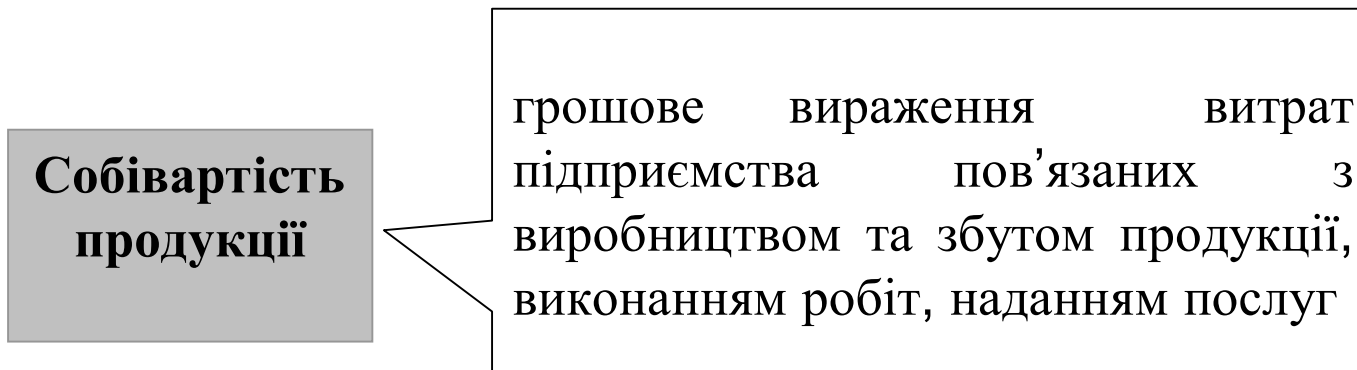

Рис. 18. Визначення собівартості продукції

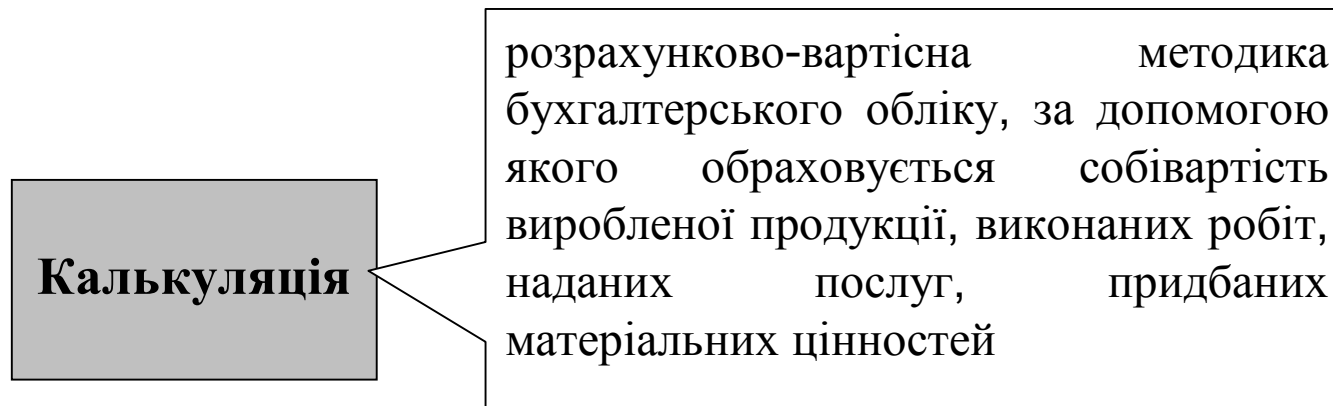

Рис. 19. Визначення калькуляції

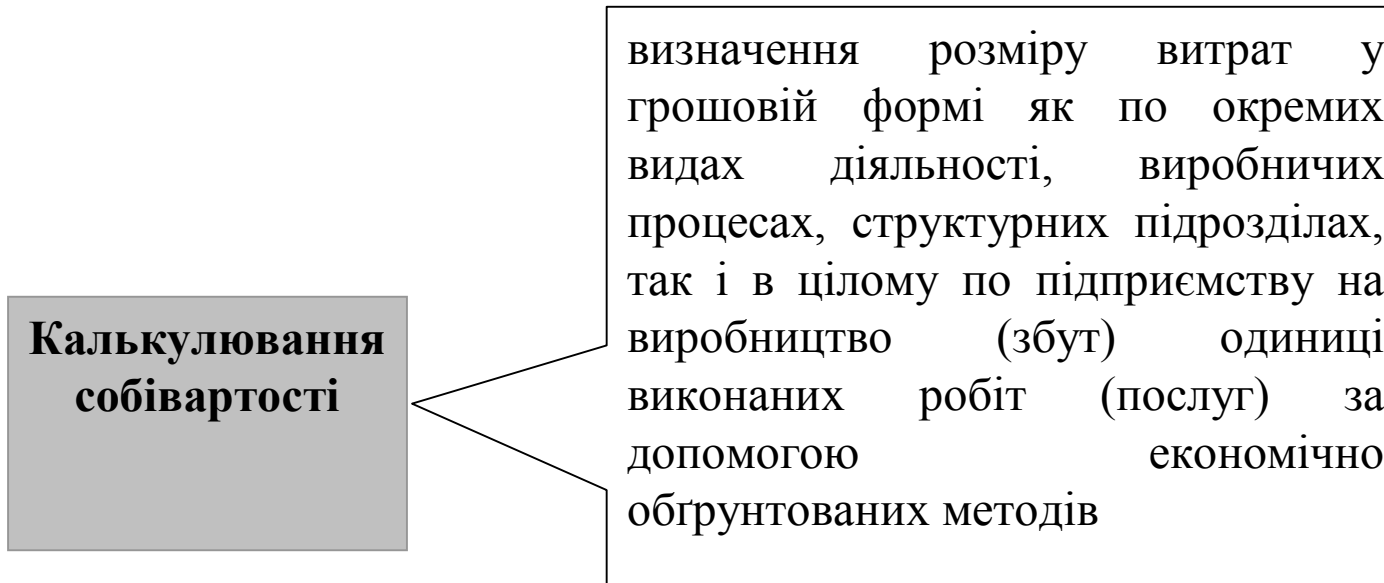

Рис. 20. Визначення терміну “калькулювання собівартості”

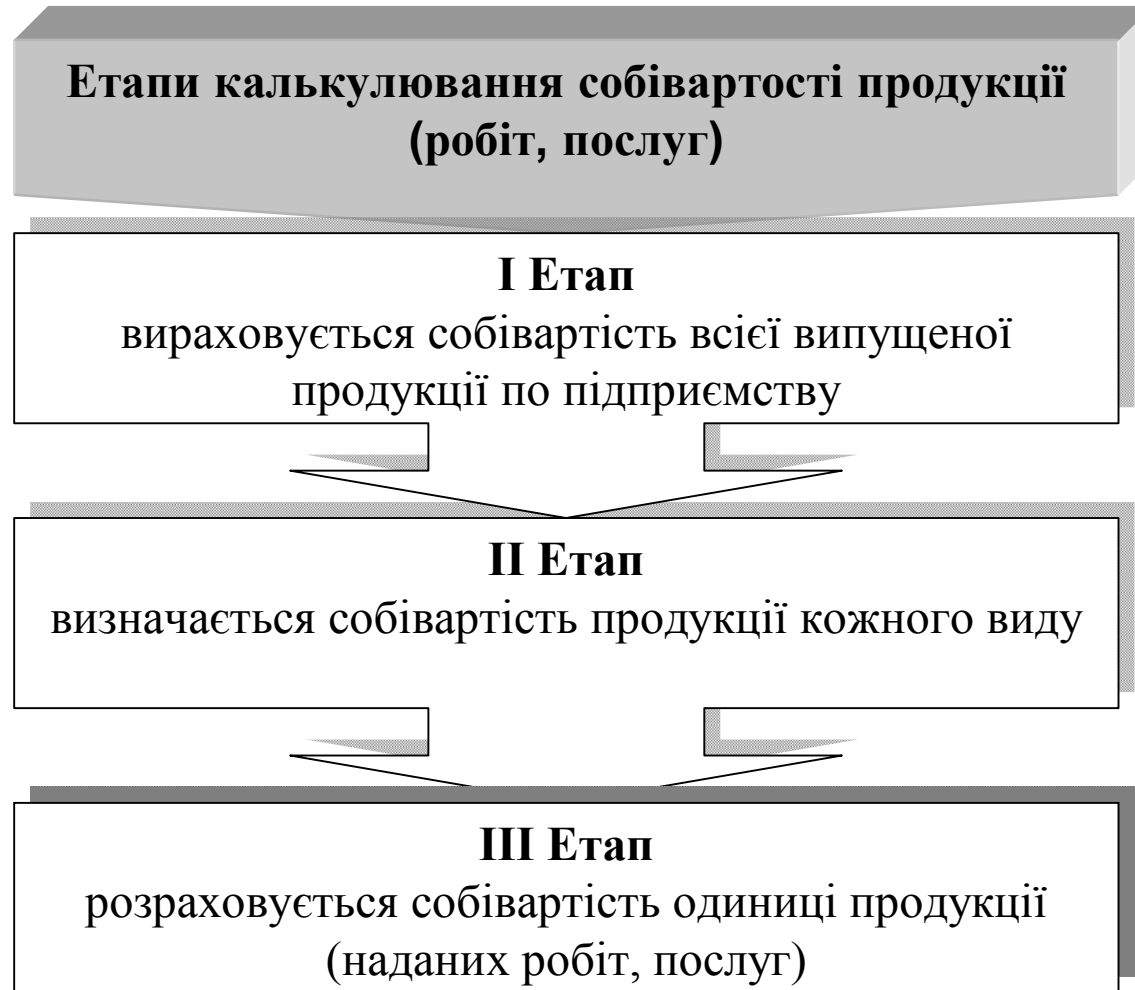

Рис. 21. Етапи калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг)

Послідовність розрахунку собівартості продукції

1. розподіляються між окремими об'єктами планування та обліку витрати на утримання необоротних активів;
2. визначається собівартість робіт та послуг допоміжних виробництв;
3. розподіляються загальні витрати: на зрошення та осушення земель та на утримання полезахисних смуг;
4. списується частина витрат бджільництва на сільськогосподарські культури, що запилюються;
5. списуються з витрат основного виробництва суми надзвичайних втрат;
6. розподіляються бригадні, фермські, цехові та загальновиробничі витрати;

7. визначається загальна сума виробничих витрат по об'єктах обліку;
8. визначається собівартість продукції рослинництва;
9. визначається собівартість продукції підсобних промислових виробництв з переробки рослинницької продукції;
10. розподіляються витрати з утримання кормоцехів;
11. визначається собівартість продукції тваринництва;
12. визначається собівартість продукції інших промислових виробництв;
13. визначається собівартість товарної продукції рослинництва, тваринництва та промислових виробництв.

Рис. 22. Послідовність розрахунку собівартості продукції (робіт, послуг)
в сільськогосподарських підприємствах

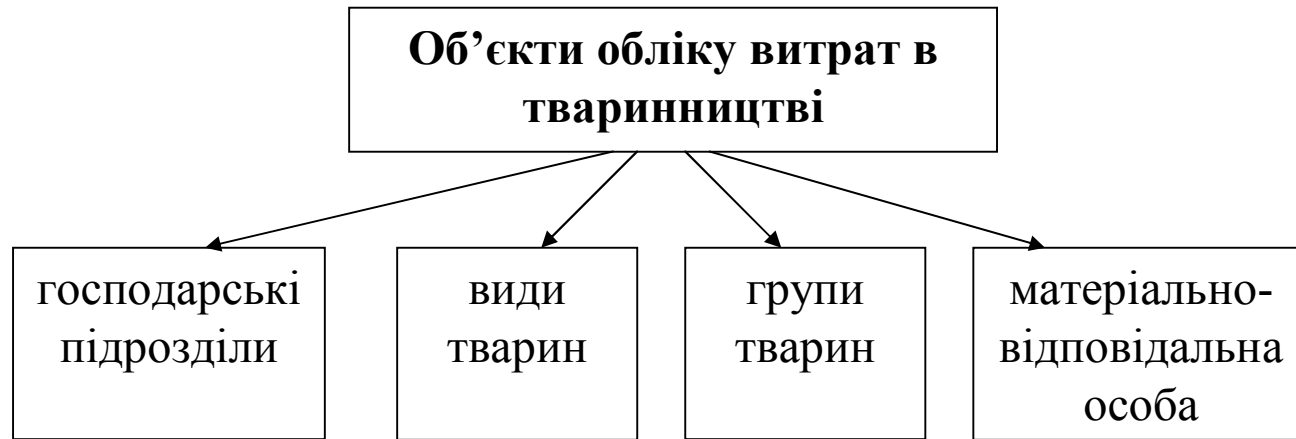

Рис. 23. Об'єкти обліку витрат в тваринництві

Таблиця 6

Об'єкти обліку витрат і визначення собівартості продукції тваринництва

<i>Галузі тваринництва</i>	<i>Об'єкти обліку виробничих витрат</i>	<i>Об'єкти визначення собівартості продукції</i>
1	2	3
ВРХ молочного напрямку	Основне стадо ВРХ, худоба на вирощуванні та відгодівлі (телиці і бики різного віку, корови, бики-плідники, воли, вибракунані з основного стада, корови-годувальниці)	Молоко - 1ц Приплід-1 гол
ВРХ м'ясного напрямку	Худоба на вирощуванні та відгодівлі (телиці і бички старше 8 місяців, корови, бики-плідники і воли, вибракунані з основного стада) корови, телята до 8 місяців	Приплід -1 голова Приріст живої маси – 1 ц Молоко -1 ц Жива вага -ц
Свинарство	Основне стадо свиней (свиноматки і поросята до відлучення), свині на вирощуванні та відгодівлі	Поросята відлучені - 1гол Приріст живої маси -1 ц
Вівчарство	Основне стадо та вівці на вирощуванні та відгодівлі	Ягнята на час відлучення -1 гол Вовна - 1 ц Молоко- 1 ц

Продовження табл.6

1	2	3
Птахівництво	Доросле стадо, молодняк на вирощуванні, інкубація	Яйця – 1 тис. штук Приріст живої маси – 1 ц Добовий молодняк – 1 тис. голів
Конярство	Основне стадо, молодняк на вирощуванні, молодняк на вирощуванні	Приплід – 1 голова Молоко-1 голова Приріст – 1 кормо-день Робота коней – 1 робочий день Приріст – 1 кормо-день
Кролівництво і звірівництво	Основне стадо, молодняк різного віку	Діловий молодняк Приріст живої маси
Рибництво, бджільництво, шовківництво, штучне осіменіння тварин і птиці	Рибництво, бджільництво, шовківництво, одержання сперми	Мальки – 1 тис. штук Цьоголітки, річники, ремонтний молодняк, риба – 1 ц Неплідна матка, соти бджолині – 1 штука Мед, віск, прополіс – 1 кг Рій -1 штука Маточне молочко -1 грам Соторамка – 1 штука Запилення культур -1 гектар Кокони тутового шовкопряда, грена – кілограм Сперма – 1 спермо-доза

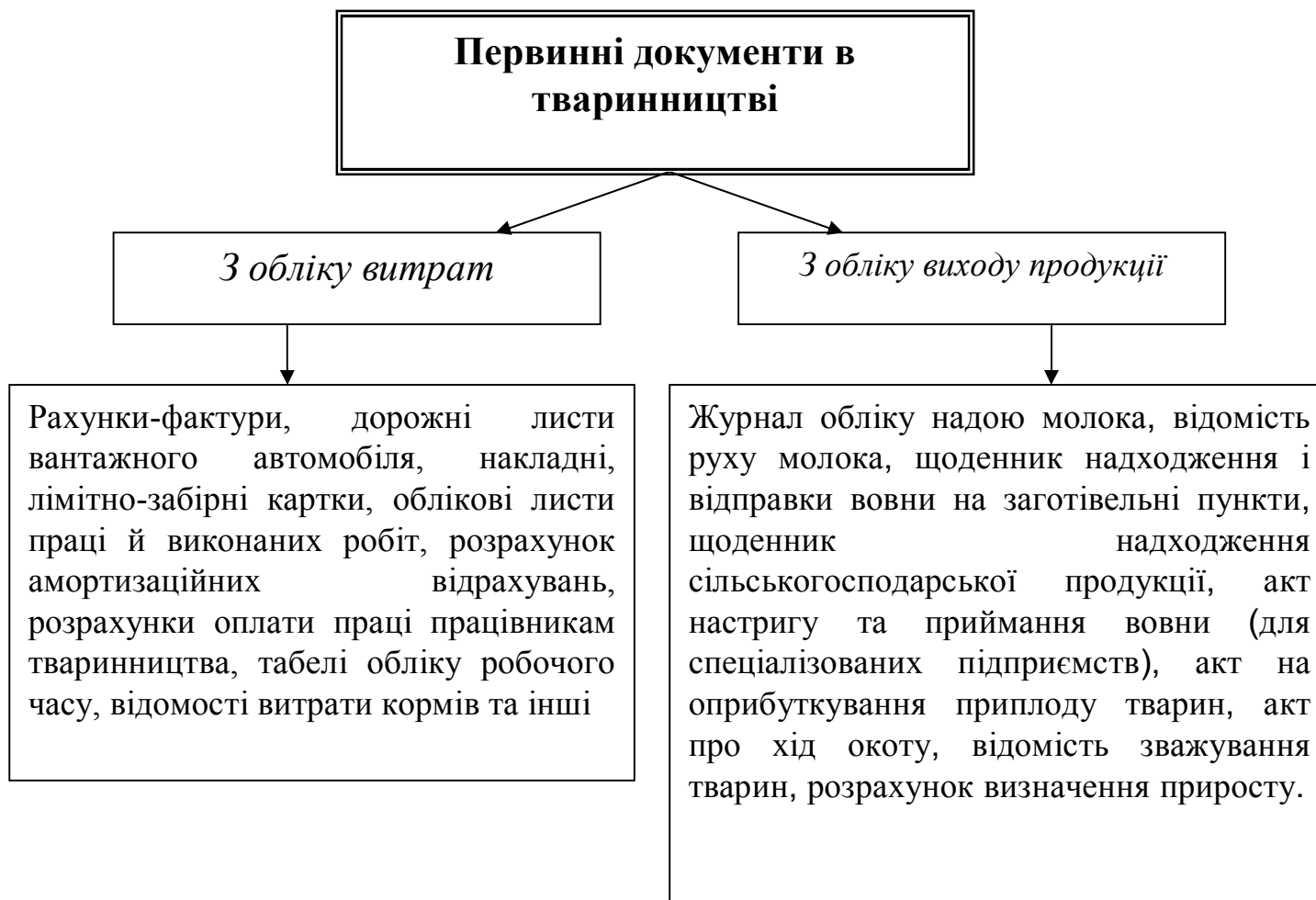

Рис.24. Первинні документи з обліку витрат та виходу продукції тваринництва

**Статті витрат в
тваринництві**

1. Витрати на оплату праці
2. Відрахування на соціальні заходи
3. Засоби захисту тварин
4. Корми
5. Роботи та послуги
6. Витрати на утримання основних засобів
7. Інші витрати
8. Витрати на організацію виробництва й управління

Рис. 25. Статті, за якими облічуються витрати в тваринництві

Рис.26. Відображення витрат та виходу продукції тваринництва на субрахунку 232

**Послідовність виконання робіт
при розрахунку собівартості
продукції тваринництва**

I етап

1. В кінці року перевіряють правильність записів по дебету і кредиту аналітичних рахунків до субрахунку 232;
2. уточняють, чи повністю включені до витрат звітного року витрати минулого року за кожним видом незавершеного виробництва (у птахівництві, бджільництві, рибництві);
3. перевіряють повноту оприбуткування продукції тваринництва.

II етап

1. Розподіляють між окремими об'єктами обліку витрати на утримання основних засобів;
2. визначають собівартість робіт та послуг допоміжних виробництв та списують калькуляційні різниці між фактичною та плановою їх собівартістю;
3. списують частину витрат бджільництва на сільськогосподарські культури, що запилюються;
4. списують з витрат тваринництва суми надзвичайних витрат;
5. розподіляють бригадні, фермські, цехові та загальновиробничі витрати тваринництва;
6. визначають собівартість продукції рослинництва і списують калькуляційну різницю;
7. визначають собівартість продукції підсобних промислових підрозділів сільськогосподарського підприємства з переробки рослинницької продукції;
8. розподіляють витрати на утримання кормоцехів пропорційно кількості витрачених кормів, приготовлених у цих кормоцехах;
9. визначають загальну суму виробничих витрат за об'єктами обліку продукції тваринництва.

Рис.27. Послідовність виконання робіт при розрахунку собівартості продукції тваринництва

Таблиця 7

Оцінка побічної продукції тваринництва

Продукція	Оцінка
Гній	Виходячи з вартості підстилки, нормативно-розрахункових затрат, що включає амортизацію і ремонт пристосування для видалення гною з тваринницьких приміщень і його транспортування, витрат на збереження гною у гноєсховищах.
Курячий послід	Виходячи з нормативно-розрахункових витрат на видалення посліду з приміщень, його сушіння і зберігання, вартість тари
Інша побічна продукція	Виходячи з цін можливої реалізації або іншого використання

Рис. 28. Калькулювання собівартості продукції молочного скотарства

$$\begin{array}{|l} \hline \hline \text{Собівартість} \\ \text{1 ц приросту} \\ \text{худоби} \\ \text{(птиці)} \\ \hline \hline \end{array} = \begin{array}{|l} \hline \text{Витрати на утримання тварин у звітному} \\ \text{періоді (за вирахуванням вартості побічної} \\ \text{продукції) розділити на приріст} \\ \hline \end{array}$$

Рис. 29. Розрахунок собівартості 1 ц приросту тварин

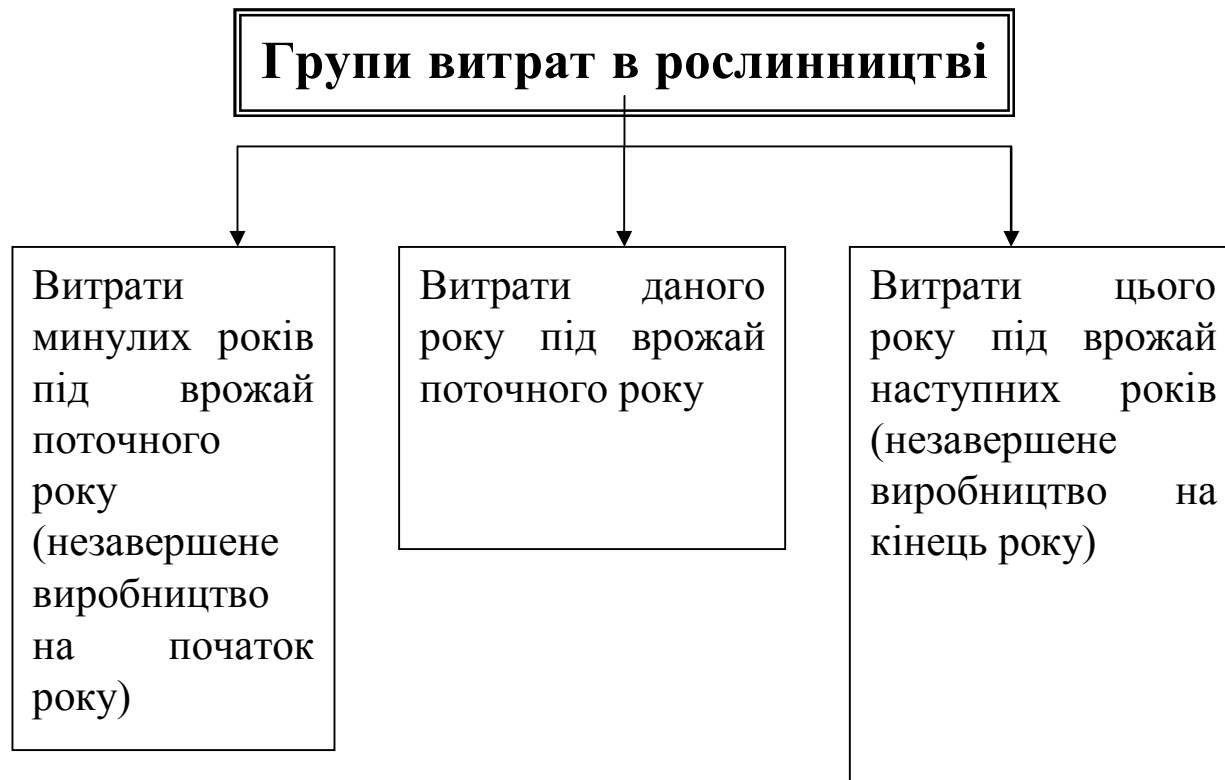

Рис.30. Склад витрат в рослинництві

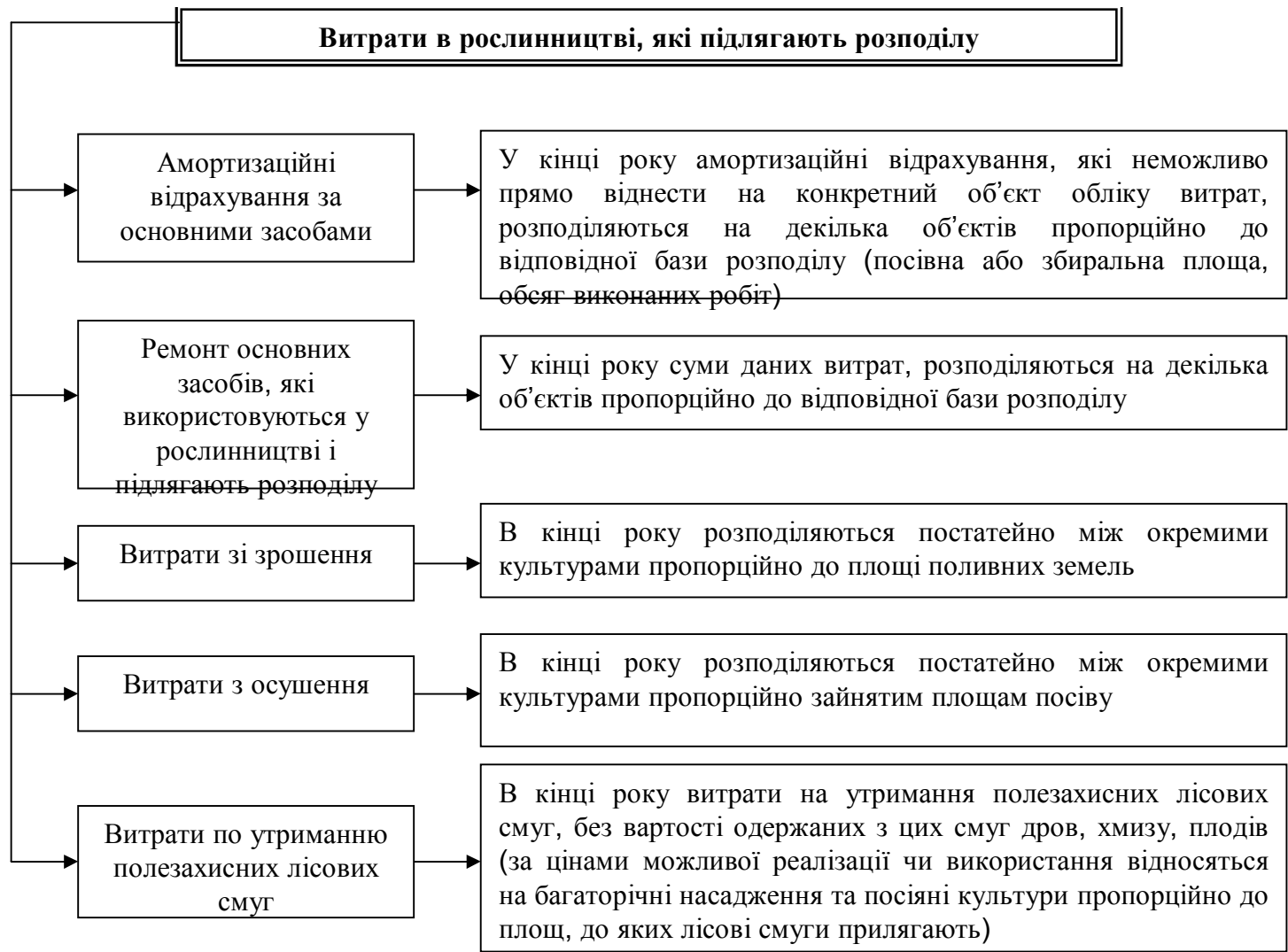

Рис. 31. Перелік витрат в рослинництві, які підлягають розподілу

Рис.32. Відображення витрат та виходу продукції рослинництва на субрахунку 231

**Послідовність виконання робіт при
розрахунку собівартості продукції
рослинництва**

I етап

1. в кінці року перевірити правильність записів по дебету і кредиту аналітичних рахунку до субрахунку 231;
2. уточнити, чи повністю включені до витрат під врожай звітного року витрати минулих років за кожним видом незавершеного виробництва;
3. перевірити повноту оприбуткування продукції рослинництва.

II етап

1. розподіляють між окремими об'єктами обліку витрати на утримання основних засобів;
2. визначають собівартість робіт та послуг допоміжних виробництв та списують калькуляційні різниці між фактичною та плановою їх собівартістю;
3. розподіляють загальні витрати на зрошення та осушення земель;
4. списують частину витрат бджільництва на сільськогосподарські культури, що запилюються;
5. списують з витрат основного виробництва суми надзвичайних витрат;
6. розподіляють бригадні, фермські, цехові та загальновиробничі витрати;
7. визначають загальну суму виробничих витрат за об'єктами обліку;
8. визначають собівартість продукції рослинництва.

Рис.34.Послідовність виконання робіт при розрахунку собівартості продукції рослинництва

Таблиця 8

Межі виробничої собівартості продукції в рослинництві

Продукція	Межа виробничої собівартості
Зерно, насіння соняшнику	Франко-тік (франко-місце зберігання)
Солома, сіно	Франко-місце зберігання
Цукрові буряки, картопля, баштанні культури, овочі, маточники цукрових буряків, коренеплоди	Франко-поле (франко-місце зберігання)
Плоди, ягідники, виноград, листя тютюну, продукція лікарських та ефіроолійних культур та квітництва, овочі закритого ґрунту	Франко-пункт приймання (зберігання)
Соломка та треста льону, конопель	Франко-пункт зберігання чи переробки (в підприємстві)
Насіння трав, льону, конопель, овочевих та інших культур	Франко-пункт зберігання
Зелена маса на корм	Франко-місце споживання
Зелена маса на силос, трав'яне борошно, сінаж, гранули	Франко-місце силосування, сіна жування, виробництва борошна гранул